

Notat

Vår referanse
26/922 26/5699

Dykkar referanse

Sakshandsamar
Erlend Friestad

Dato
03.08.2026

Notat - vurdering av folkerøysting kommunesamanslåing 2027

Bakgrunn

Kommunestyret vedtok i sak PS 73/25 å takke nei til invitasjonen til samtalar om kommunesamanslåing, og å halde seg til det samarbeidsprosjektet Hareid kommune allereie har med dei aktuelle kommunane. I same vedtak bad kommunestyret administrasjonen om å vurdere å leggje til rette for ei rådgivande folkerøysting ved kommunevalet i 2027 om kommunesamanslåing:

«Kommunestyret ber administrasjonen om å vurdere å legge til rette for ei folkeavrøysting ved kommunevalet i 2027 om kommunesammenslåing.»
(ledd to i vedtak i sak 73/25)

Dette notatet handlar ikkje om Hareid kommune skal ha ei folkerøysting no, men om kva spørsmål som må avklarast før ei eventuell folkerøysting kan vere eit godt og legitimt grunnlag for vidare politisk behandling av ein eventuell kommunesamanslåingsprosess.

Rettsleg utgangspunkt

Kommunelova § 12-2 gir kommunestyret høve til sjølv å bestemme at det skal haldast rådgivande folkerøysting om forslag som gjeld kommunen si verksemd. Ei slik røysting er rådgivande. Det endelege ansvaret for vedtaket ligg hos kommunestyret, uavhengig av resultat og deltaking.

[Regjeringa si rettleiing om lokale rådgivande folkerøystingar](#) peikar på at kommunane i stor grad står fritt til å organisere folkerøystinga, men at prosessen bør byggje på valfaglege prinsipp, openheit, god informasjon og tydelege røystealternativ. Særleg etter folkerøystingane om kommunesamanslåing i 2016 vart det peika på to område der mange kommunar hadde utfordringar: utforminga av spørsmål og alternativ på røystesetelen, og gode prosedyrar for oppteljing.

Tidspunkt og praktisk gjennomføring

Ei lokal folkerøysting kan gjennomførast på det tidspunktet kommunestyret bestemmer. Dersom ho blir lagt til kommunevalet i 2027, vil innbyggjarane allereie vere budde på val, og kommunen kan bruke mykje av den same praktiske infrastrukturen. Det kan gi høgare deltaking og avgrense kostnadene.

Samtidig må røystinga organiserast slik at veljarane ikkje blir usikre på om dei røystar ved kommunevalet eller i folkerøystinga. Regjeringa si rettleiing tilrår tydeleg informasjon, klare instruksar i vallokalet og praktiske skilje mellom ordinært val og folkerøysting, til dømes egne

røysteavlukke, eigne urner eller gjennomføring i eit tilstøytande lokale. Dersom folkerøystinga blir halden samtidig med valet, bør det også opnast for førehandsrøysting i same periode og på dei same stadene som ved kommunevalet.

Kva skal innbyggjarane røyste over?

Dette er det sentrale spørsmålet i vurderinga. Rettleiinga legg stor vekt på at spørsmålet på røystesetelen må vere klart, utvetydig og nøytralt. Veljarane bør vite konkret kva dei røystar over, kva kvart alternativ inneber, og kva rolle resultatet skal ha i den vidare politiske prosessen.

Før ei folkerøysting blir halden, bør dei politiske og faktiske avklaringane vere gjorde. I kommunereforma vart det rekna som god praksis at kommunar la ei signert intensjonsavtale til grunn for folkerøystinga. Då visste innbyggjarane kva kommunar det var aktuelt å slå seg saman med, og kva hovudinnhaldet i ei eventuell ny kommune ville vere.

Situasjonen for Hareid er meir krevjande. Kommunen står per i dag utanfor dei pågåande dialogane om kommunesamanslåing i nabokommunane. Dersom innbyggjarane skal røyste i 2027, må det difor vere klart om dei skal ta stilling til ein konkret samanslåingsavtale, til deltaking i ein prosess, eller til ei meir generell retning for vidare arbeid. Dette er tre ulike spørsmål, og dei bør ikkje blandast saman i same røysting.

Røystealternativ

Rettleiinga tilrår som hovudregel at eit spørsmål bør kunne svarast med «ja», «nei» eller «blankt». Dette er den enklaste forma for folkerøysting, og gir normalt eit tydeleg råd dersom spørsmålet er konkret nok. Eit døme kan vere: «Bør Hareid kommune slå seg saman med X kommune/kommunar på grunnlag av den framforhandla intensjonsavtalen?»

Ei ja/nei-røysting føreset likevel at det finst eit konkret alternativ å seie ja eller nei til. Dersom Hareid ikkje har ei framforhandla løysing, ein intensjonsavtale eller eit tydeleg definert prosessvedtak, kan eit ja/nei-spørsmål bli for uklart. Då kan veljarane leggje ulike meiningar i same røyst, og resultatet kan bli vanskeleg å bruke som politisk råd.

Dersom det er fleire reelle alternativ, kan kommunen vurdere ei røysting med fleire svaralternativ. Dette kan til dømes vere aktuelt dersom Hareid har fleire moglege samanslåingsretningar å vurdere. Utfordringa er at eit alternativ kan få flest røyster utan å ha støtte frå eit fleirtal av veljarane. Til dømes kan eitt alternativ få 40 prosent, medan 60 prosent har røysta på andre alternativ. Då er det ikkje gitt at alternativet med flest røyster uttrykkjer det breiaste rådet frå innbyggjarane. Til dømes, dersom 40 prosent sa nei til samanslåing, medan dei resterande 60 prosentane var fordelte likt på to moglege samanslåingskonstellasjonar (30 prosent til A og 30 B) – kan det tenkast at dei som røysta på å slå seg saman med A, heller vil slå seg saman med B – dersom alternativet ikkje er samanslåing.

Ved fleire alternativ kan kommunen derfor vurdere ei preferanserøysting, der veljarane rangerer alternativa. Ei slik ordning kan gi eit meir nyansert bilete av kva alternativ som har breiast støtte. Samtidig er dette meir krevjande å forklare, gjennomføre og telje opp. Rettleiinga understrekar at veljarane då må få god informasjon om korleis dei skal røyste, korleis røystene blir talde, og korleis resultatet blir fastsett.

For Hareid er det difor viktig å skilje mellom desse moglege spørsmåla:

- Skal Hareid kommune delta i vidare samtalar om kommunesamanslåing?
- Skal Hareid kommune arbeide vidare med ein bestemt samanslåingsmodell?
- Skal Hareid kommune slå seg saman med ein eller fleire namngjevne kommunar på grunnlag av ein konkret avtale?

Hareid kommune	www.hareid.kommune.no	Sentralbord:	70 09 50 00
Rådhusplassen 5		Org. nr:	964 979 278
6060 Hareid		Kontonr:	4093.07.00195

- Skal Hareid kommune halde fram som eigen kommune?

Desse alternativa er ikkje like presise. Ei røysting om å delta i samtalar er eit *prosessspørsmål*. Ei røysting om samanslåing med namngjevne kommunar er eit *realitetsspørsmål*. Ei røysting som blandar prosess og endeleg resultat, kan skape uvisse om kva innbyggjarane faktisk har teke stilling til.

Administrasjonen vurderer difor at det ikkje bør leggjast opp til ei folkerøysting i 2027 før kommunestyret har avklart kva konkret(e) alternativ innbyggjarane skal ta stilling til.

Vekting av resultatet

Alle lokale folkerøystingar etter kommunelova § 12-2 er rådgivande. Kommunestyret kan på førehand seie noko om korleis det politisk vil leggje vekt på resultatet, men det kan ikkje binde framtidige vedtak fullt ut. Det bør difor vere klart for innbyggjarane før røystinga kva rolle resultatet skal ha.

Kommunestyret kan også vurdere om deltakinga må vere over eit visst nivå for at resultatet skal reknast som eit tydeleg råd. Regjeringa viser likevel til at Veneziakommisjonen frårår minstekrav til deltaking. Eit slikt krav kan i praksis gi heimesitjarane same verknad som nei-røyster, sjølv om mange av dei ikkje nødvendigvis er mot forslaget. Det kan også opne for boikott som politisk verkemiddel, og skape ei krevjande situasjon dersom eit forslag får fleirtal av røystene, men blir sett til side fordi deltakinga er for låg.

Dersom kommunestyret likevel ønskjer eit minstekrav til deltaking, bør grensa setjast lågt og vere tydeleg kommunisert før røystinga. Rettleiinga nemner 25 prosent som eit døme på eit relativt lågt nivå. Uansett må det understrekast at resultatet er rådgivande, og at kommunestyret har ansvaret for den endelege avgjerda.

Røysterett

Som eit minimum bør alle som har røysterett ved kommunevalet, også ha røysterett i folkerøystinga. Kommunestyret kan i tillegg gi røysterett til andre grupper, til dømes yngre innbyggjarar, men då må kommunen sikre tydeleg informasjon, eige manntal og praktiske rutinar som gjer det enkelt for desse å delta.

Informasjon til innbyggjarane

God og balansert informasjon er ein føresetnad for at folkerøystinga skal ha legitimitet. Rettleiinga viser til at kommunen bør gi veljarane eit godt grunnlag for å forstå saka, alternativa og konsekvensane. Informasjonen bør vere nøytral, tilgjengeleg og sendt ut i god tid. Veneziakommisjonen tilrår at informasjon blir sendt til dei røysteføre minst to veker før folkerøystinga.

For Hareid vil dette truleg innebere behov for ein eigen informasjonspakke, informasjon på kommunen sine digitale kanalar, tydeleg informasjon i vallokala og eventuelt særskild informasjon dersom røysteretten blir utvida til grupper som ikkje har røysterett ved kommunevalet.

Innbyggjarundersøking som alternativ eller supplement

Ei innbyggjarundersøking kan vere eit meir fleksibelt verkemiddel enn ei folkerøysting dersom kommunestyret ønskjer kunnskap om haldningar og prioriteringar før det ligg føre eit konkret

Hareid kommune	www.hareid.kommune.no	Sentralbord:	70 09 50 00
Rådhusplassen 5		Org. nr:	964 979 278
6060 Hareid		Kontonr:	4093.07.00195

røystealternativ. Ei slik undersøking kan til dømes kartleggje om innbyggjarane meiner Hareid bør delta i vidare samtalar, kva alternativ dei ønskjer utgreidd, og kva omsyn dei meiner bør vege tyngst. Ei undersøking vil ikkje ha same formelle og symbolske tyngd som ei folkerøysting, men kan gi kommunestyret nyttig kunnskap på eit tidlegare tidspunkt. Dersom ho blir gjennomført hausten 2026, kan ho bidra til å peike ut ei retning for vidare arbeid og gjere det lettare å vurdere om ei folkerøysting i 2027 bør gjennomførast, og kva ho i så fall bør handle om.

Kostnader og ressursbruk

Dei praktiske og økonomiske konsekvensane av ei folkerøysting samtidig med kommunevalet i 2027 verkar overkomelege, men ikkje uvesentlege. Kommunen må rekne med kostnader og arbeid knytt til eigen røystesetel, informasjon til innbyggjarane, eige papirmanntal, merking og bruk av utstyr, ekstra bemanning på valdagen, og separat oppteljing og protokollføring.

I vallokala/et, må vi til dømes ha ekstra registreringsbord og båsar knytt til folkerøystinga. Desse må vi bemanne med to personar. I Hareid krins må det vere to slike for det vil ta ekstra tid å finne fram i papirmanntalet. Skal vi ha fleire valkrinsar på valdagen, må vi ha rutinar og personell som kan handtere framandrøyster. Papirmanntalet fører også til ekstra arbeid under oppteljinga. Medan det elektroniske manntalet (som vi nyttar ved ordinære val) gjer at systemet sjølv tel kor mange kryss det er i manntalet, må vi telje sjølv ved papirmanntal.

Det at vi må nytte heilt nye system og prosedyrar ved ei folkerøysting, krev ekstra opplæring av tilsette som skal vere valmedarbeidarar. Her må vi også lage alle rutinar og opplæringsmateriell sjølv, då Valdirektoratet ikkje har ansvar i lokale folkerøystingar.

Under følgjer ei oversikt over direkte og indirekte kostnader (arbeidstid) som vil påløpe ved ei folkerøysting. Tala er usikre, men er kvalitetssjekka etter beste evne, så tidleg i prosessen.

Kostnadstype	Post	Føresetnad	Anslag
	Ekstra røystesetlar	Trykking av eigne røystesetlar til folkerøystinga	5 000 kroner
	Ekstra konvoluttar til eventuelle røyster avgitt i framand krins	Viss meir enn éin valkrins må vi ta høgde for at mange røystar utanfor heimekrinsen sin	4000 kroner
	Eige manntal	Må skrivast ut i fleire eks	1000 kroner
	Informasjonspakke	Eigenproduksjon og gratis utlevering	5 000 kroner
	Diverse kostnader	Annonse i Vikebladet Vestposten, kontorrekvisita m.m.	3 000 kroner
Sum direkte kostnader			18 000 kroner
	Ekstra administrativt arbeid	50 timar × 500 kroner	25 000 kroner
	Ekstra opplæring (med eitt vallokale)	20 timar × 500 kroner (legg på 10 000 ved fire vallokale)	10 000 kroner

	Ekstra bemanning førehandsrøystinga	50 timar I dei travlaste periodane må vi ha fleire enn to i førehandsrøystinga for å sikre forsvarleg gjennomføring (pga eige manntal, urne mm)	25 000 kroner
	Ekstra bemanning på valdagen (med eitt vallokale)	50 timar × 500 kroner Minst fire personar ekstra gjennom heile valdagen (med fire vallokale – legg til 20 000)	25 000 kroner
	Oppteljing (med eitt vallokale)	20 timar × 500 kroner Eigen oppteljing, ekstra arbeid pga papirmanntal (legg til 20 000 med fire vallokale pga framandrøyster)	10 000 kroner
Sum indirekte kostnader			105 000 kroner (135 000 ved fire vallokale)
Samla anslag folkerøysting			123 000 kroner
	Innbyggjarundersøking med eit enkeltspørsmål	Ekstern kostnad	20 000 kroner
	Diverse kostnader	Annonse i VV ++	3 000 kroner
	Administrativ førebuing innbyggjarundersøking	15 timar × 500 kroner	7 500 kroner
Samla anslag innbyggjarundersøking			30 500 kroner

Dei direkte kostnadene ved folkerøysting er anslått til 18 000 kroner. Dei indirekte kostnadene, rekna som arbeidstid med ein førebels timesats på 500 kroner, er anslått til 95 000 kroner. Samla gir dette eit anslag på 123 000 kroner for folkerøystinga.

Til samanlikning er ei innbyggjarundersøking med eitt enkeltspørsmål anslått til 30 500 kroner når administrativ førebuing er rekna med. Med desse føresetnadene er folkerøysting om lag tre gonger så kostbart som innbyggjarundersøking, men har også større formell og symbolsk tyngd.

Digitale løysingar

Innlandet fylkeskommune gjennomførte i 2022 ei heildigital rådgivande folkerøysting om framtida til fylkeskommunen. Den situasjonen hadde likevel andre føresetnader enn ei lokal folkerøysting i

Hareid samstundes med eit ordinært kommunestyre- og fylkestingsval. For Hareid talar både kommunestorleiken, behovet for enkel og trygg praktisk gjennomføring og det at veljarane likevel skal røyste fysisk ved valet, mot å innføre ei eiga digital løysing. Ei digital løysing vil truleg føre til ekstra kostnader og meir kompleksitet, utan tilsvarande gevinst.

Samla vurdering

Administrasjonen vurderer at det praktisk er mogleg å gjennomføre ei rådgivande folkerøysting om kommunesamanslåing samtidig med kommunevalet i 2027. Dette vil krevje ekstra ressursar, men hovudutfordringa er ikkje praktisk gjennomføring. Hovudutfordringa er om Hareid kommune i god tid før valet har eit tilstrekkeleg klart, reelt og opplyst alternativ å leggje fram for innbyggjarane.

Regjeringa si rettleiing tilseier at veljarane bør vite kva dei røystar over, kva alternativa inneber, og korleis resultatet skal brukast. Dersom Hareid framleis står utanfor konkrete samanslåingsdialogar, vil det vere vanskeleg å formulere røystealternativ som oppfyller desse krava. Ei folkerøysting om eit uklart eller uavklart alternativ kan svekke legitimiteten til både prosessen og resultatet.

Før kommunestyret tek endeleg stilling til ei folkerøysting i 2027, bør det difor avklarast kva type spørsmål innbyggjarane skal svare på: deltaking i vidare prosess, val mellom fleire utgreidde retningar, eller ja/nei til ei konkret samanslåing på grunnlag av ein avtale. Dersom dette ikkje er avklart, bør kommunen heller bruke ei innbyggjarundersøking som grunnlag for vidare politisk arbeid.

Med helsing

Erlend Friestad
Rådgivar kommunikasjon / valansvarleg

Dokumentet er elektronisk godkjent og har difor ikkje signatur